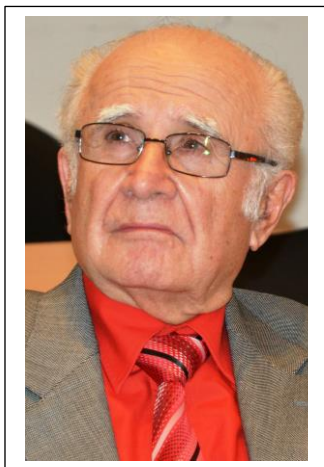

A hibridfegyver

Az Északi Áramlat-2 orosz-német gázvezeték új hibridfegyvernek minősíthető - vélekedett Mateusz Morawiecki lengyel kormányfő Varsóban, a NATO Parlamenti Közgyűlésének tavaszi ülészakán. Morawiecki úgy látta: az Oroszország és Németország között a Balti-tenger alatt épülő gázvezeték fenyegetést jelent Európa energiabiztonságára és szolidaritására nézve. Erről kérdezte Járosi Márton, az Energiapolitika 2000 Társulat elnökét a Présház Hírportál.

2018. június 7.

- Elnök úr, úgy sejlik, hogy az energetika is egyre inkább a politika eszközévé válik. Az Önök társulata már korábban vészjelzéseket adott. Milyen hatással?

- Ez az EU gázellátásában különösen szembeűnően megmutatkozik. Fontos tudni, hogy az EU energiahordozó szükségletének 53 százalékát importból szerzi be; olaj, földgáz, és szénszükségletének is egyharmadát Oroszországból. A közelmúltban maga Merkel is elismerte: hogy az Oroszországot a Balti-tenger alatt Németországgal összekötő második gázvezeték megépítését jelentő beruházás „politikai (és nem csupán kereskedelmi) természetű.” Mindeközben a német dominanciájú uniós energiapolitika képmutató módon a politikától mentes kereskedelmi jellegű energiapiacról gyárt a tagállamokra nézve kötelező szabályokat. Ezekkel a szabályokkal szorongatja, terelgeti őket a nagy nemzetközi cégek érdekeinek megfelelően.

Érdemes felidézni, hogy egy évtizede még az „egyoldalú (orosz)függőség” felszámolása volt az európai energetikai mantra, másról sem szólt a propaganda, mint az oroszok/ukránok megbízhatatlanságáról, az Ukrajnán keresztüli tranzit bizonytalanságára hivatkozva. Úgy tűnt, hogy ez a veszély a nem orosz gázmezőkre alapozó, Ukrajnát délről megkerülő gázvezetékek (Nabuccó, Déli Áramlat) létesítésével védhető ki. Aztán ezeket a „nem EU-konform”-nak minősített megoldásokat az EU sorra megfúrta. A németek azonban megkötötték a külön megállapodásukat az oroszokkal, megépítették az Északi Áramlat-1 vezetéket, ezzel megalapozva az európai gázellátás jövőjét: az orosz gázfüggőség német gázfüggőségre való konvertálását, orosz gázzal. Mesteri politikai játszma, a baja csak az, hogy mentes az energetikailag legkiszolgáltatottabb uniós tagállamok iránti szolidaritástól. Az Északi Áramlat-2 a német dominancia további elmélyítését, monopolhelyzetének megerősítését szolgálja. Teljesen érthető a lengyelek felháborodása, amit még történelmi előzmények is erősítenek. Az érintett Visegrádi országok számára világossá vált az EU energiapolitika valódi természete, ami kiinduló pontja lehet a V4-ek közös fellépésének a valóban közös európai energiapolitika érdekében.

- A természeti adottságai, a villanytermeléshez szükséges víz- és fosszilis energiák tekintetében nagyon eltérőek. Mi lehet mégis a közös uniós energiapolitika alapja?

- Logikusnak tűnne, hogy a szolidaritás jegyében ennek kiegyenlítésében vállaljon szerepet az EU, a villanytermeléshez szükséges alap energiahordozók közös beszerzéséért vállaljon felelősséget. Az ellátásbiztonság alapját, az alap energiahordozók „közös piacát” kellett volna/kellene megteremteni, ez szolgálná, az ellátásbiztonságot, a tagállamok felzárkóztatását, ami elvileg az uniós cél lenne. Az ellátásbiztonságot/felelősséget az uniós szabályozás azonban nem garantálja, annak megteremtése/viselése tagállami hatáskör.

Ezzel szemben az uniós energetikai szabályozások csak a már megtermelt/beszerzett energia kereskedelmével, a szállító/elosztó infrastruktúra kérdéseivel foglalkoznak, ami az ellátásbiztonság terhe mellett a kisebb tagállamokra nézve más veszélyt is rejt magában. A kereskedelem révén a gazdagabb tagállamok látszólag az egész EU energiatüggőségét csökkentik, és - a megújuló állami támogatása révén - „olcsóbb” áramhoz juttatják a kevésbé tehetősebb tagállamokat. Ezáltal azok energetikai képességei azonban leépülnek, és a függőség centralizált formája alakul ki a gazdag piacok/államok javára. A gazdagok idővel átveszik az exporttal meghódított piacokat, azaz egyfajta, az EU szintjén centralizált privatizációt hajtanak végre a saját javukra, pusztán a piaci működésen keresztül. A kisebb tagállamok energiapolitikai érdekei az EU bürokrácia dzsungelében nehezen érvényesíthetők, viszont a nagyok által korlátozhatók. Az uniós szabályozásnak nem célja az egyes régiók közötti különbségek kiegyenlítése ezért a nagyok erőfölénye érvényesül. A nagy hal megeszi a kis halat. Az uniós jogi eszközök nem elégségesek a kisebb tagállamok érdekeinek védelmére.

- Az Északi Áramlat-2 gázvezeték építésének euró atlanti vonatkozásai is vannak, Amerika megfenyegette az európai cégeket az új gázvezeték építése miatt. Ijedjünk-e meg?

- Valóban. Amerikai szankciókat kockáztatnak azok az európai cégek, amelyek részt vesznek a Washington szerint Ukrajna és az EU stratégiai érdekeit sértő Északi Áramlat 2 gázvezeték-fejlesztésben - figyelmeztetett egy konferencián az az Egyesült Államok brüsszeli ideiglenes ügyvivője. Az Egyesült Államok az Ukrajna szuverenitásába való orosz beavatkozás komoly jelének veszi a Balt-tenger alatt megépítendő, a németek által szorgalmazott Északi Áramlat második vezeték tervét, mert ezzel akár teljesen ki lehetne iktatni az Ukrajnán keresztüli az EU-ba irányuló orosz gázszállításokat. Ez a geopolitikai vonatkozás, de van gazdasági stratégiai vonatkozása is a tiltakozásnak. Az Észak-Amerikából induló cseppfolyós földgáz-export, ami Európába is eljut, jelentősen befolyásolja az energiahordozó importra szoruló kontinens életét. Az Egyesült Államoknak az is az érdeke, hogy a Lengyelországi cseppfolyós (LNG) gázterminállal amerikai palagázt tudjon Európába juttatni, így tehát nem érdeke az Északi Áramlat 2 megépülése.

- Hogyan lehet ebben a gazdasági-geopolitikai erőterben nemzeti érdekű energiapolitikát folytatni?

- Nehezen, de lehet, amint ezt a magyar kormány politikája is bizonyítja. Okosan, keleti és nyugati irányban is pragmatikus energiapolitikát kell folytatni természetes szövetségeseinkkel együttműködve, ahogyan ezt 2010 óta a nemzeti kormány teszi. Nem véletlen a kelet-közép-európai országok egyre erősödő egymásra találása, amit az energetikában is el kell mélyíteni. Egyformán csalódtak az uniós csatlakozásban. A nyugat gyarmatként kezeli őket, a nemzetállamok nélküli egységesített Európa Oroszország elleni gyeplőjének. A közös gondolkodás egyre inkább megjelenik az energetikájukban is, amelyet a neoliberais „piacgazdasági igába” fogással tettek tönkre. Az energiaellátás biztonsága helyébe a nyugati tőke biztonsága került, az energia közszolgáltatások veszélybe kerültek.

A „visegrádi országoknak” közös érdeke a közszolgáltatások helyreállítása, az alapenergia hordozók közös beszerzése, amelyek megvalósítása a közép-európai regionalitás keretében lehet igazán hatékony. Az uniós fórumokon — más területekhez hasonlóan — közösen kell fellépni az uniós energiapiaci szabályozás módosítása érdekében. A piacsabályozást úgy kell demokratizálni, hogy ezek a szabályok csak a tagállamok egyhangú szavazatával léphessenek hatályba, illetve lehetővé kell tenni, hogy a tagországok kimaradjanak a számukra hátrányos belső piaci szabályozásból. Az erőltetett dekarbonizációs uniós normákkal szemben el kell érni a tagállamok természeti adottságainak figyelembevételét a villanytermelésben. Biztosítani kell, hogy az államilag szabályozott, hatósági energiaárak alkalmazását az EU joganyagok is elismerjék. A közös energetikai célokat a kelet-közép-európai regionalitás keretében lehet érvényesíteni. Ennek egyik kezdeti eredménye volt 2011-ben az atomenergia békés felhasználása melletti elköteleződés.

A Dubrovnik-i nemzetközi kül- és biztonságpolitikai tanácskozáson további fontos lehetőség fogalmazódott meg: a kelet-közép-európai nemzeti energiapiacok közötti együttműködés. Ausztriának, Bulgáriának, Csehországnak, Észtországnak, Horvátországnak, Lettországnak, Litvániának, Magyarországnak, Lengyelországnak, Romániának, Szlovákiának és Szlovéniának óriási lehetőségei vannak saját és közös energetikai céljaik elérésében.

Magyar vonatkozásban a nemzeti energia stratégiával összhangban kézenfekvő a hazai lignit energiahordozónak a felhasználása, a Mátrai erőmű fejlesztése. Az erőmű fejlesztése már 2008-ban napirenden volt. A tervezett fejlesztés a virtuális „környezetvédelmi mumus”, a széndioxid kvóták miatt vált „gazdaságtalanná”. Most, hogy a Mátrai Erőmű visszakerül állami tulajdonba, a fejlesztésére mielőbb döntést kell hozni, ha nem akarjuk elveszteni ezt a stratégiai jelentőségű erőművet. Ebben a témában természetes szövetségeseink a testvéri Lengyelország, amelynek villamosenergia-ellátása jelentős részben szénerőművekből történik.